

bitig

**MSKÜ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

bitig

**MSKU Journal of Faculty
of Letters and Humanities**

Sorumlu Yazar

Corresponding Author

Dr. Öğr. Üyesi

Başak KATRANCI KASALI

Adres: Manisa Celal Bayar
Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü

e-posta:

basak.kasali@cbu.edu.tr

0000-0003-3169-3674

Gönderim Tarihi / Received

20.09.2021

Kabul Tarihi / Accepted

03.12.2021

Atıf / Citation

KatranCI Kasalı, Başak (2021),
“15-16. Yüzyılda Gemma’lar ve
Sanata Yansımaları”, *bitig
Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1,
S. 2, s. 376-392.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Research Article

15-16. Yüzyılda Gemma’lar ve Sanata Yansımaları

Gemmas in the 15th And 16th Centuries and Their Reflections in Art

Öz

Uygarlığın doğuşu ile başlayan taş oymacılık sanatı, başlangıcından itibaren insanoğunun ilgisini çekmiş ve her dönemde sanatçıların ve sanatsenverlerin ilgi odağında olmuştur. Erken dönemlerde yumuşak taşlar ile gerçekleştirilen bu sanat, zaman içerisinde değerli ve yarı değerli pek çok taş ile uygulanmış hatta cam ve deniz kabukları da bu teknikte kullanılan materyaller haline gelmiştir. Bu çalışmamızda kameo ve intaglio olmak üzere iki farklı teknikte üretilen gemmaların özellikle Rönesans dönemindeki çeşitli sanatlarda ve gündelik yaşam ölçeğinde kullanımını araştırılmıştır. İntagliolar daha çok işlevsel kullanıma yönelikken kameolar daha çok süs eşyası olarak kullanılmıştır ve bu nedenle kameoların ilk uygulamaları intagliolardan daha sonra gerçekleşmiştir. Doruk noktasına Yunan sanatı ile ulaşmış olan taş oyma sanatı Roma ve ardından Bizans döneminde de uygulanmaya devam etmiş, 6.yy’dan 15.yy’a kadar geçen süreçte ise bu alanda çok fazla faaliyet gösterilmemiştir. 15.yy’da oymacılık sanatı İtalya’da yeniden görülmeye başlanır ve özellikle Rönesans ve ardından da 18.yy’da büyük bir canlanma yaşar. Bu çalışma kapsamında incelediğimiz Rönesans döneminde kameo ve intagliolar, koleksiyonların nadide parçaları olarak koleksiyonerler tarafından özenle saklanmış, ve antik kameolar hem süs eşyalarında, hem freskler ve tablolarında, ayrıca çeşitli alçı süslemelerde neredeyse bütünüyle aslına sadık kalınarak tekrar edilmiştir. Aynı zamanda bu dönemde mücevher ustaları tarafından antik dönem mücevherleri kopyalanıp uyarlanmaya başlanmıştır. Çok başarılı bir şekilde uyarlanan bu kopyaları zaman zaman orijinallerinden ayırmak da oldukça zor olmuştur. Çalışma kapsamında tarihin her döneminde ilgi çeken ve kendine kullanım alanı bulan bu taşların özellikle Rönesans döneminde hangi alanlarda karşımıza çıktığı ve nasıl bir kullanım alanı olduğu araştırılmış ve elde edilen bilgiler ışığında dönem taş oymacılık sanatının genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kameo, İntaglio, Gemma, Taş Oyma, Rönesans.

Abstract

The art of stone carving has always drawn the attention of humankind since the beginning of the civilization and it has been highly appreciated by the artists and the lovers of art throughout history. Stone carvings were made from soft stones in antiquity. In the course of time, a variety of other materials such as precious and semi-precious stones and even glass and shells were used in stone carving. This study aims to investigate the use of gemmas created via two different methods: cameo and intaglio, in different art forms and daily life during the Renaissance. Intaglios were mostly used for practical purposes while cameos were rather used as ornaments; therefore, the use of intaglios predates that of cameos. The art of stone carving which reached its peak with the Greek art, was continued to be practiced during the Roman and Byzantine periods, as well. However, from the 6th to the 15th century the art of stone carving was hardly practiced. Stone carving reemerged in the 15th century in Italy and immensely flourished firstly in the Renaissance and later in the 18th century. In this study, we analyzed the cameos and intaglios from the Renaissance period which were meticulously preserved by collectors as precious collection pieces. The antique cameos on the other hand, were almost completely reduplicated in ornaments, frescos, paintings, and different gypseries. Similarly, antique pieces of jewelry were copied and produced by lapidaries in the same period; in other words, slavish imitations were so successfully created that it seemed impossible to distinguish the copies from the original ones. Within the frame of this study, the above-mentioned stones, which have been highly regarded and widely used in many different ways for centuries, are analyzed in terms of their areas of use during the Renaissance period. Based on the collected data, a general overview of the art of stone carving is presented in this study.

Keywords: Cameo, Intaglio, Gemma, Stone Carving, Renaissance.

Taş Oymacılık Sanatı

Taş oymacılık sanatı, uygarlığın doğuşu ile birlikte başlar. İnsanoğlu ilkel koşullardan çıkıp kendisindeki betimleme yeteneğini fark ettiği zaman, taş oyma sanatının da sırlarını keşfetmeye başlamıştır. Bu sanatın erken dönem örnekleri sabuntaşı, yilantaşı, kalker gibi yumuşak taşlar ile yapılmıştır. Bu taşların hepsi, keskin bir çakmaktaşı ile kolayca şekil alabilmektedir. Bu şekilde yapılmış örneklere Mısır, Babil ve Ege adalarında rastlamaktayız (Thomas 1912: 360).

Bu sanat doruk noktasına Yunan sanatı ile ulaşmış ve Roma döneminde de uygulanmaya devam etmiştir. Roma İmparatorluğu'nun yıkılışının ardından Bizans döneminde de devam eden taş oyma sanatı, 13. yy'da güney İtalya'da Stauffer imparatorları hükümdarlığı altında kayda değer bir gelişim yaşamıştır. Klasik dönemin ardından bu sanatın canlanma yaşadığı iki ana dönem vardır, bunlar Rönesans ve 18. yy'dır (Piacenti vd. 2008: 47).

Kameoların başlangıcı intagliolardan daha sonra olmuştur¹. Bunun nedeni intaglioların işlevsel kullanıma yönelik olmasına karşın kameoların daha çok süs

---

¹ Kameolar, alçak kabartma tekniğinin görüldüğü ve farklı renk katmanları halinde tasarlanmış değerli taşlardır. İntagliolar ise, kameoların aksine negatif oyma olarak tasarlanmışlardır. Bilgi için bkz: Newman 2000: 55, 166.

eşyası olarak kullanılmış olmasıdır. Bu nedenle de intaglioların geçmişi Mezopotamya'da Sümerler'e ve hatta Batı Asya'nın bazı bölgelerinde İ.Ö. 5000'lere kadar dayandırılabilenken, kameoların yaklaşık olarak Helenistik döneme kadar görülmediği söylenebilmektedir (Tait 1986: 216). İ.Ö. 2.yy'ın sonlarında kameolar, Romalılar tarafından hem eşyalar hem de kişisel takılar için bir süsleme unsuru olarak kullanılmaktaydı. Roma imparatorları kameoları, tören kıyafetlerinde bir çeşit rütbe olarak kullanmışlardır. Roma kameoları, stil olarak incelendiği zaman Helenistik dönemin devamını teşkil etmektedir ve yaklaşık iki yüzyıl kadar popüleritesini sürdürmüştür; ancak İ.Ö. 2.yy'ın sonlarında artık kaybolmaya başlamıştır (Tait 1986: 219).

Kameo terimi, farklı renkten oluşmuş iki katmandan meydana gelen, değerli veya yarı değerli taş ya da heykeller için kullanılmaktadır. Genellikle üst katman daha açık renkte ve kabartma şeklindeyken, alt katman daha koyu renkli olup, üst katmana fon teşkil eder. Oniks, akik ve kırmızı akik en fazla tercih edilen taşlarken, cam ya da deniz kabukları da bu teknikle şekillendirilebilir (Skult 1968: 327). İntagliolar ise çoğunlukla yarı saydam ve katmansız, değerli veya yarı değerli taşlardan oluşmakta, negatif oyma olarak uygulanmakta (Draper 2008: 5) ve çukur kabartma olarak da isimlendirilebilmektedir (Newman 2000: 166).

İ.Ö. 3.yy'da kameo için oniks taşının elverişliliği keşfedilir ve ardından en yetenekli sanatçıların tercih ettiği ve çalıştığı bir malzeme halini alır. Zaman içinde kameolar mühür yüzük olarak kullanımının dışında kişisel süs eşyası olarak da oldukça tercih edilen bir ürün haline gelmiştir (Davenport vd. 1901: 141).

Kameo tekniği ilk olarak değerli taş oymacılar tarafından geliştirilip daha sonra cam yapımcıları tarafından da üretimde kullanılan bir teknik haline gelmiştir (Miller 2004:11'den aktaran Özer 2019:11). Ancak İ.Ö. 1. yy'dan önce cam kameolara çok rastlanmamaktadır ve en popüler olduğu zamanlar ise İ.S. 1.yy'ın erken dönemleridir (Cooney 1968: 114-115). Cam örneklerde iki zıt rengin uygulandığı örnekler olduğu gibi, tek renkli uygulamaların da olduğu bilinmektedir (Uygun 2016:225).

Bildiğimiz ilk kameolardan bir tanesi Samoslu Theodoros tarafından yapılmış olan ve İ.Ö. 550'ye tarihlendirilen Polycrates'in yüzüğüdür (Anonim 1875: 343). Yunan sanatçılar, kameo sanatında gelmiş geçmiş en başarılı sanatçılar olmuşlardır. İ.Ö. 3 ve 4.yy'lardan kalan ve Yunan sanatçıların ürettikleri eserler eşsiz güzelliktedir.

İ.Ö.1.yy'dan, İ.S. 4.yy'a kadar olan dönemdeki en güzel örnekler de yine Yunanlı sanatçılara aittir. Yunan sanatçıların bu şekilde üstün başarılarından dolayı, Rönesans döneminde en başarılı kameo ustaları dahi isimlerini yazarken Yunan karakterler ile yazmayı tercih etmişlerdir (Davenport vd. 1901:142-143). Roma İmparatorluğu döneminde Constantin'in hüküm sürdüğü zamana kadar, yetenekli Yunan kameo ustaları Roma'ya göç etmişlerdir. İ.S. 3.yy'ın ardından Bizans sanatındaki Yunan etkileri yavaş yavaş son bulmaya başlar (Davenport vd. 1901:143).

Rönesans Döneminde Kameo ve İntagliolar

İ.S. 4.yy'dan itibaren Bizans kameo ve intagliolarında yoğun bir Hristiyanlık etkisi görülmektedir. 6.yy'dan 15. yy'a kadar geçen süreç, 10.yy'da dini tasvirli kameo ve intagliolar ile kısa süreli bir canlanma yaşamış olsa da, oymacılık sanatı için çok fazla faaliyetin olmadığı bir dönemdir. 14.yy'da oymacılık sanatı İtalya'da yeniden görülmeye başlanır ve on beşinci yüzyıl henüz çok ilerlemeden, bu sanat teknik ve sanatsal olarak şaşırtıcı derecede tekrar canlanır. Bu yeniden canlanma periyodunda, antik dönem etkileri görülür (Thomas 1912: 364). 15.yy'da dini tasvirli kameolar yerini klasik konulara bırakmaya başlamıştır (Davenport vd. 1901:144). Rönesans kameoları hem teknik hem de düzenleme olarak başarılı kameolardır. Ancak genel anlamda üretilen eserler başarılı bulunsa da Rönesans dönemi, mevcut teknik ve stillere yeni bir şey eklememiştir (Davenport vd. 1091:144). Ancak 15 ve 16.yy Rönesansında deniz kabuğu ve sedef kameolar yaygın olarak kullanılmıştır. Özellikle Floransa ve Torre del Greco'da taş ustaları deniz kabuğu kameo işlemeciliğinde oldukça başarılı olmuşlardır (Yalçınkaya 2013: 19).

16.yy'da Rönesans İtalya'sında ayrıca commesso (commessi) olarak bilinen bir mücevher türü çok popüler hale gelmiştir. Çoğunlukla bir veya daha çok taşın birleştirilmesi ile oluşturulan commessolarda, bir portre veya bir figür yer almaktadır (Newman 2000: 77).

Rönesans döneminde yetenekli mücevher ustaları tarafından antik dönem mücevherleri kopyalanıp uyarlanmaya başlanmıştır (Cooney 1968: 113). Öyle ki üretilen bazı eserleri orijinallerinden ayırmak oldukça zordur (Thomas 1912: 364). Bu dönemde kameo ve intagliolar çoğunlukla prenses veya zengin meraklıları tarafından sahiplenilirdi. Bu şekilde eserlere sahip olmak bir ayrıcalıktı (McCrorry 2000:55). Ancak 15.yy'a baktığımız zaman koleksiyonerlerin hepsi sadece

hükümdarlardan oluşmamaktaydı (Draper 2008: 8). Bu dönemde, Albrecht Dürer, Hans Holbein, Giulio Romano gibi seçkin sanatçılar, asil ve cömert patronlar tarafından, kuyumcuların geleneksel döküm becerilerini o zamana kadar hiç görülmemiş seviyelere taşımak için tasarımlar yapmakla görevlendirilmişlerdir. Klasik sanattan türetilen motifler ortaçağ dini temaları ile birlikte yeniden yorumlanmıştır (Scarbrick 1989a: 50). Hans Holbein'in iki yüzün üzerinde zincir, şapka rozeti ve kolye tasarımı vardır (Phillips 1997: 79).

Kameo ve intagliolar sadece teşhir edilmek üzere veya mühür olarak kullanıldıkları gibi, dönem portrelerinden de anlaşılacağı üzere, hem kadın hem erkekler tarafından bir süs ögesi olarak üzerinde taşınmak üzere de tasarlanırdı ve bu şekilde kameo ve intagliolar çoğunlukla altın çerçeveler içerisine yerleştirilirdi (McCroory 2000: 55).

Milton Weil koleksiyonunda yer alan çobanların tapınması intagliosunun mühür olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Resim 1-2). Bu eser 16.yy'da üretilmiş gemmalar için önemli bir örnektir. Sahne, yeşim taşı üzerine gri ve kahverengi katmanlar halinde uygulanmıştır. Çocuk İsa, Meryem, Yusuf ve çobanlar olmak üzere diz çökmüş figürler tarafından çevrelenmiştir (Kris 1930: 1). Yüksek ihtimalle Verona, Kuzey İtalya'da üretilen bu intaglionun arka kısmında gümüş bir tutacak yer almaktadır. Pastoral bir manzara içerisinde çobanları tasvir eden bu eser Milanolu sanatçı Alessandro Massagno'ya aittir (Remington 1940: 78). 15.yy'dan 16.yy'ın sonuna kadar Milano, Rönesans döneminin önemli taş oymacılık merkezlerinden bir tanesi haline gelmiştir (McCroory 2000: 55).

16.yy'ın ilginç örneklerinden bir tanesi de, Leone Leoni'ye ait çift taraflı bir kameodur. Bu kameonun ön yüzünde 5. Charles ve 2. Philip'in portreleri yer alırken, arka yüzünde İmparatoriçe İsabella yer almaktadır (Remington 1940: 79). Rönesans İtalya'sında, taş oymacılar tarafından tercih edilen konular çoğunlukla klasik konular olmuştur. Bu şekilde klasik temalar sadece 16.yy'la sınırlı kalmamış, 19.yy'ın başlarına kadar aynı kararlılıkla devam etmiştir (Remington 1940: 77).

Rönesans döneminde üretimi yapılan kameo ve intaglioların dışında, antik dönemlere ait işlenmiş taşlar da yoğun ilgi görmüştür. Kardinal Sigismondo Gonzaga (1469-1525), döneminin önemli koleksiyonerlerinden birisiydi. Koleksiyonunda kendisinden önceki dönemin koleksiyonerlerinden Lorenzo de Medici ve Papa II. Paulus (Pietro Barbo) gibi isimlerin kameoları vardı (Rebecchini 2003, 289). Gonzaga

ailesinin hemen bütün fertleri, antik ve modern sanat eserlerinin koleksiyonlarını yapmışlardır (Rebecchini 2003: 295).

Günümüzde Oxford Asmolen Müzesi'nde bulunan Felix Gem (Resim 3), Pietro Barbo'nun koleksiyonunda iken, onun ölümüyle Sant'Angelo Kalesi'ne geçmiş ve ardından Kardinal Francesco Gonzaga'nın koleksiyonunda yer almıştır (Szepe 2005-2007: 51). Francesco Gonzaga 1472 yılında babası Ludovico Gonzaga'ya yazdığı mektupta Andrea Mantegna'yı kendisiyle vakit geçirmesi için Poretta'ya göndermesini, kendisinin kameolarını ve sahip olduğu antik güzellikleri birlikte tartışıp incelemek istediğini söyler. Mantegna bu davetin üzerine, söz konusu kameoları inceledikten sonra Felix Gem'de bulunan kimi figürleri Deniz Tanrılarının Savaşı isimli gravüründe kullanmıştır (Resim 4). Bu gravürdeki Neptün, Felix Gem'de üstte yer alan Tanrı figüründen alıntılanmıştır (Vickers 1983: 97-98).

Rönesans döneminin ilk sanat hamilerinden bir tanesi olan Kardinal Bembo'nun koleksiyonunun büyük kısmı daha sonra Lorenzo de Medici'ye geçmiştir (Davenport vd. 1901: 6). Lorenzo de Medici'nin koleksiyonunda yer alan kameo ve intagliolar son derece değerliydi. Sahip olduğu kameoların değeri, koleksiyonunda yer alan en iyi Botticelli tablolarından çok daha fazla olarak nitelendirilmiştir (Draper 2008: 6). Bu koleksiyonda yer alan Seal of Nero (Neron'un Mührü) isimli intaglio (Resim 5) İ.Ö.30 -İ.S.20 arasına tarihlendirilen bir Roma dönemi intagliosudur. Dioskourides tarafından yapılan intaglionun İmparator Neron tarafından mühür olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Lorenzo de Medici'nin koleksiyonuna gelmeden önce Cosimo il Vecchio, Papa II. Paulus gibi farklı koleksiyonlara da dâhil olmuş ve 1492'de 1000 florin karşılığında Medici koleksiyonuna geçmiştir. Intaglio'da Apollo, Marsyas ve Olympos, Mount Tmolus'da (Bozdağ) tasvir edilmektedir (Rambach 2011: 131-132). Bu mühürde yer alan sahne Rönesans dönemine tarihlendirilen bir kameoda karşımıza çıkar. 21x16 mm boyutlarında ve iki kat oniks taşından meydana gelen bu kameo, bir kolye olarak tasarlanmıştır (Resim 6) ve Botticelli'nin Simonetta Vespucci'yi tasvir ettiği tabloda (Resim 7-8), Simonetta'nın boynundaki kolyeye çok benzemektedir (Rambach 2011: 134-135). 15.yy ortalarından itibaren, Seal of Nero intagliosu sanatçıları etkilemeye başlamıştır. Raffaello'nun, Atina Okulu isimli eserinde yer alan Apollo figürünü tasvir ederken de, yine bu intaglioda yer alan Apollo tasvirinden esinlendiği düşünülmektedir (Resim 9-10) (Rubinstein 1972: 807).

Antik kameoların Rönesans döneminde sanata yansımalarındaki önemli örneklerden bir tanesi de Venedik'te Grimani Sarayı'nda yer almaktadır. Bu dönemde kameolardan sadece süs eşyası, kolye ucu veya mühür olarak değil, farklı alanlarda da faydalanılmıştır. Bu örneklerden bir tanesi Grimani Sarayı'nda bulunan alçı süslemelerdir. Resim 11'de görülen, Augustus Ceasar'ı bir oğlak üzerinde gösteren kameo, Grimani Sarayı alçı süslemelerinde uygulanmıştır. Ancak, bu kameodaki tasvir saray duvarlarında uygulanırken, mevcut alanda daha rahat çalışılabilmesi için ufak farklılıklara gidilmiştir. Grimani koleksiyonunda yer alan kameoların Enea Vico ve Batista Franco tarafından gravürleri hazırlanmış ve yapının büyük merdivenlerinde Federico Zuccari isimli sanatçı bu eserleri alçı süsleme olarak uygulamıştır (Resim12-13) . 16.yy'ın sonlarında saray kompleksi büyütülmüş ve içerisinde binlerce Yunan ve Roma dönemi antik eserlerinin olduğu bir müze-saraya çevrilmiştir (Perry 1993: 268-271). Yine aynı yapıda, bu kez Nereidler ve Tritonlar isimli kameo da (Resim 14) aynı şekilde Enea Vico tarafından gravür olarak hazırlanmış (Resim 15) ve Zuccari tarafından alçı süsleme olarak uygulanmıştır (Resim 16). Aynı zamanda bu eserin etkisini arttırmak için sahne yanyana iki kere tekrarlanmıştır (Perry 1993: 270).

Domenico Grimani ile Michelangelo arkadaşlardır ve Grimani'nin sahip olduğu kameo koleksiyonunu Michelangelo'nun görme şansı olmuştur. Grimani'nin koleksiyonunda aynı zamanda Michelangelo'ya ait eskizler de yer almıştır (Sutherland 2013: 13). Augustus (Resim 11) ve Philoctetes'in tasvir edildiği iki adet kameo 1497 yılında Grimani'nin memleketi Venedik'te satışa çıkmıştır. 1495'te Roma'da bulunan Grimani, 1498'de buradan ayrılır ve Venedik'i ziyaret eder. Ardından 1499'da Roma'ya döner. Venedik'e yaptığı bu ziyaret esnasında bu iki kameoyu satın aldığı düşünülmektedir. Bu iki kameo Sistine Şapeli tavan fresklerinde yer alan figürler ile benzerlikler göstermektedir. Grimani koleksiyonunda yer alan ve Augustus Ceasar'ı, bir oğlak üzerinde gösteren kameonun (Resim 11) Sistine tavan fresklerinde yer alan Adem figürüne esin kaynağı olduğu düşünülmektedir (Resim 17). Sadece Adem figüründe, figürün sağ kolu Augustus'un yer aldığı kameo ile farklılık göstermektedir.

Michelangelo'nun antik dönem taş oyma sanatı ve taşlarına karşı bitmez bir ilgisi bulunmaktaydı (Dunkelman 2010: 363). 1471 yılında Lorenzo de Medici kendisi henüz 20'li yaşlarında iken, son derece büyük bir antik değerli taş koleksiyonuna sahipti. Michelangelo'nun, Lorenzo de Medici ile yakın ilişkiler kurduğu 1489 yılında bu koleksiyon son derece meşhurdu ve sanatçı bu koleksiyonu yakından görmek

imkânı bulmuştur (Dunkelman 2010: 366). Lorenzo de Medici, Michelangelo'yu sıklıkla yanına çağırarak, koleksiyonundaki parçaları göstermiştir (Condivi 2006: 13). Sanatçının değerli taşlara olan ilgisi Lorenzo'nun ölümünden sonra da devam etmiş, Lorenzo'nun oğlu Piero da koleksiyonuna değerli bir taş almak istediği zaman Michelangelo'ya danışmıştır. Medicilerin Floransa'dan kovulmalarının ardından, bu koleksiyon da Tornabuoni ailesine geçmiş ve bir kısmı Mediciler'in borçlarına karşılık olarak kullanılmıştır (Dunkelman 2010: 366). Söz konusu koleksiyonun akıbeti ile ilgili net bilgiler olmamakla birlikte, pek çok değerli taş Roma'ya gönderilmiş ve koleksiyon tekrar Floransa'ya dönmeden önce Kardinal Giovanni de Medici devralmıştır. Michelangelo 1496 yılında Roma'ya gitmesinin ardından bu koleksiyonu burada da inceleme şansı bulmuştur (Dunkelman 2010: 367).

Piero de Medici'nin, Michelangelo'yu kameolar almakla görevlendirmesi (Sutherland 2013: 13) ve ayrıca Michelangelo'nun hem Grimani'nin koleksiyonunu hem de Lorenzo de Medici'nin koleksiyonunu incelemiş olması, Sistine Şapeli tavan fresklerinde yer alan bazı figürlerde görülen kameo etkilerini de açıklamaktadır.

Sonuç

Kameo ve intaglio'nun gelişimi, mücevherin zaman içinde değişen fonksiyonunu da ortaya koymaktadır. İntaglio her şeyden önce bir mühürdü ancak, aynı zamanda koleksiyonerin onu kıskanç gözlerden sakınmaya çalıştığı bir obje haline de gelmiştir. Diğer yandan kameolara baktığımızda, kameolar daha halka dönük sanat eserleri haline gelmiştir. Roma'da İ.Ö. 2. yy'dan beri kameolar bilinmekteydi ancak, mücevher kullanmak bir moda dönüştükten sonra çok daha popüler hale gelmiştir. Müzik enstrümanları, koşum takımları, kılıçlar, siperler, kalkanlar, miğferler kameolar ile süslenmeye başlanmıştır. Benzer bir uygulama 16.yy İtalya'sında da görülmüştür. 1550 civarında İtalya'da, kameolar intagliolara göre çok daha popülerdi ve mücevher yapımında yoğun bir biçimde kullanılmaktaydı (Cocks 1976: 369). Aynı şekilde Ortaçağda da antik kameolar çok popüler ve pahalı objelerdi ve koleksiyonları yapılmaktaydı (Lightbrown 1989: 35). 16.yy İtalya'sında Lorenzo Lotto ve Domenico Passigniano mücevher alıp satmışlar, Perino del Vaga ve Francesco Salviati ise oyma mücevherleri tasarlamışlardır (Jaffe 1997: 181). 17. yy kameoları, 16.yy ile karşılaştırıldığı zaman tasarım ve işçilikte, önceki yüzyıla göre daha az ustalık içermektedir (Remington 1940: 79). 17.yy'da özellikle İsa ve Meryem'in tasvir edildiği kameolarda ağırlıklı olarak kantaşı kullanılmıştır (Remington 1940: 79-80), kantaşı özellikle Rönesans İtalya'sında kameo ustaları tarafından çok tercih edilen bir

malzeme haline gelmiştir (Tait 1986: 222). Geç 18 ve 19.yy'lerde kameoların etrafında dekoratif olarak zencerek motifi yer almaktadır (Spier 2014: 71). Özellikle 18.yy İtalya'sında Flavio Sirletti'nin eserleri, Yunan kameolarındaki mükemmel tekniğe yaklaşmıştır (Davenport vd. 1901: 144).

Rönesans döneminde antik kameoları koleksiyonlarına eklemek soylular için önemli bir prestij konusuydu ve bu koleksiyonlardaki kameo ve intagliolar, dönem sanat eserlerinde zaman zaman portrelerde birer süs eşyası olarak veya Sistine Şapeli tavan freskleri ve Atina Okulu örneklerinde gördüğümüz gibi, resmedilen figürlere birer ilham kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Floransalı heykeltıraş Ghiberti'nin de Floranda Vaftizhanesinde yer alan Cennetin Kapılarındaki kompozisyonlara ilham kaynağı olan kameoların olduğu bilinmektedir (Draper 2008: 8). Barok döneme geldiğimizde Rubens'in, "hiçbir şey bana değerli taşlar kadar zevk vermemiştir" diyerek bu taşlara olan ilgisini ortaya koyması (Neverov 1979: 424), 15.Louis'nin metresi Madam Pompadour'un, taş oymacısı Jacques Guay'ın patronluğunu yapması, sanatçıya bilezik tokası olarak kullanılmak üzere intaglio ve kameolar ısmarlaması ve aynı zamanda kendisinin de kameo yapımını öğrenerek 15. Louis'nin portresinin olduğu bir yüzük tasarlamış olması (Scarbrick 1989b: 72) değerli taşlardan bu etkileşimin sadece Rönesans ile sınırlı kalmayıp ilerleyen dönemlerde de devam ettiğini bizlere göstermektedir.

Kaynaklar

Anonim, (1875), "Cameos", *The Art Journal*, C.1, s. 343-345.

Aschengreen Piacenti Kirsten, John Boardman (2008), *Ancient and Modern Gems and Jewels*, Royal Collection Publications, London.

Cecilia, Carla (2015), *A View of the Vatican*, Edizioni Musei Vaticani, Italy.

Cooney, John D. (1968), "Intaglios, Cameos and Related Works", *The Bulletin of the Cleveland Museum of Art*, 55(4), s. 113-119

Condivi, Ascanio (2006), *The Life of Michelangelo*, (Çev. Charles Holroyd), e-book.

Cocks, A. Somers (1976), "Intaglios and Cameos in the Jewellery Collection of the V&A", *The Burlington Magazine*, Vol:118, No.879, s. 366-376.

Davenport, Cyril-Gill, Francis (1901), "Cameos", *The Journal of the Society of Arts*, 49 (2514), s. 141-152

Draper, J.D. (2008), "Cameo Appearances", *The Metropolitan Museum of Art*, New York, s. 5.

- Dunkelman, M. (2010), "From Microcosm to Macrocosm: Michelangelo and Ancient Gems", *Zeitschrift Für Kunstgeschichte*, 73(3), s. 363-376.
- Jaffe, David (1997), "Reproducing and Reading Gems in Rubens' Circle", *Studies in the History of Art*, 54, s. 180-193.
- Kris, Ernst. (1930), "Notes on Renaissance Cameos and Intaglios", *Metropolitan Museum Studies*, 3(1), s. 1-13.
- Lightbrown, Ronald, "The Medieval Craftsmen (800-1500)", *Jewellery (Makers, Motifs, History, Techniques)*, ed.Mary Chesshyre, Thames and Hudson, London.
- McCrary, Martha (2000), "Cameos and Intaglios", *Art Institute of Chicago Museum Studies*, 25(2), s. 55.
- Miller, Judith (2004), *20th Century Glass*, New York.
- Neverov, Oleg (1979), "Gems in the Collection of Rubens", *The Burlington Magazine*, V.121, No:916, s. 424+426-432.
- Newman, Harold (2000), *An Illustrated Dictionary of Jewelry*, London.
- Özer, Serkan (2019), *Cameo Cam Tekniği Araştırma ve Uygulamaları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Cam Anasanat Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Paolucci, Antonio (2011), *Raphael's Rooms*, Edizioni Musei Vaticani, Vaticano.
- Perry, Marilyn (1993), "Wealth, Art, and Display: The Grimani Cameos in Renaissance Venice", *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 56, s. 268.
- Phillips, Clare (1997), *Jewelry: From Antiquity to the Present*, Thames and Hudson, London.
- Rambach, Hadrien (2011), "Apollon and Marsyas on Engraved Gems and Medals", *Jahrbuch für Numismatische und Geldgeschichte*, 61, s. 131-132.
- Rebecchini, Guido (2003), "Some Aspects of Cardinal Sigismondo Gonzaga's Collection", *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 66, s. 289.
- Remington, Preston (1940), "The Milton Weil Collection of Cameos and Intaglios", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, Vol.35, No.4 (April), s.78.
- Rubinstein, R. (1972), "The Treasure of Lorenzo the Magnificent, in Florence", *The Burlington Magazine*, Vol:114, No. 836, s. 804-805+807-808.
- Scarisbrick, Diana (1989a), "Renaissance and Baroque Jewels (1500-1714)", *Jewellery (Makers, Motifs, History, Techniques)*, ed.Mary Chesshyre, Thames and Hudson, London, s. 49-65.
- Scarisbrick, Diana (1989b), "Elegance and Romanticism, *Jewellery (Makers, Motifs, History, Techniques)*", ed.Mary Chesshyre, Thames and Hudson, London, s. 67-83.

- Skult, Harald (1968), "Cameo" And "Chameleon": An Etymological Speculation", *Neuphilologische Mitteilungen*, 69(2), s. 325-330.
- Spier, Jeffrey (2014), "A Cameo From the Medici Collection", *Antike Kunst*, Vol. 57, s. 72.
- Sutherland, B. (2013), "Cameo Appearances on The Sistine Ceiling", *Source: Notes in the History of Art*, 32(2), s. 12-18.
- Szepe, Helena (2005-2007), "Venetian Miniaturists in the Era of Print", *The Books of Venice*, Vol. 20, s. 51.
- Thomas, Cecil (1912), "Gem Engraving", *Journal of the Royal Society of Arts*, 60(3091), s. 359-371.
- Uygun, Çilem (2016), "Silifke Müzesi'nden Mitolojik Figürlü Kameolar ve Gemmeler", *Cedrus IV*, s. 219-242.
- Vickers, Michael (1983), "The Felix Gem in Oxford and Mantegna's Triumphall Programme", *Gazette des Beaux-Arts*, s. 97-104.
- Yalçınkaya, Merter (2013), *Kameo Örneğinde Süstaşı İşlemciliği*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarım Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/198283>
(e.t.11.02.2021)
- URL-2: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/198283>
(e.t.11.02.2021)
- URL-3: <https://www.ashmolean.org/felix-gem> (e.t. 10.02.2021)
- URL-4: <https://www.wga.hu/index1.html> (e.t.13.02.2021)
- URL-5: <https://www.wga.hu/index1.html> (e.t. 15.02.2021)

Resimler

Resim 1: Çobanların tapınması intagliosu. 1500 dolayları, yeşim taşı ve gümüş, Milton Weil Koleksiyonu, Kuzey İtalya/ Adoration of the Shepherds, 1500s, jasper and silver, The Milton Weil Collection, Northern Italy, (URL-1)

Resim 2: Çobanların tapınması intagliosu, yandan görünüm/ Adoration of the Shepherds intaglio, side view (URL-2)

Resim 3: Felix Gem, kırmızı akik kameo, İ.S. 1-50, 2.65x3.5cm, Roma-İtalya/The Felix Gem, sardonyx cameo, A.D.1-50, 2.65x3.5 cm, Rome-İtaly (URL-3)

Resim 4: Andrea Mantegna, Deniz Tanrılarının Savaşı, oymabaskı, 1470'ler, 283x826mm, Devonshire Koleksiyonu, Chatsworth/Andrea Mantegna, Battle of the Sea Gods, engraving, 1470s, 283x826 mm, Devonshire Collection, Chatsworth (URL-4).

Resim 5: Seal of Nero (Neron'un Mührü, 21x16 mm, İ.Ö 30-İ.S.20
cameo,
Roma/Seal of Nero 30 BC-20AD, Rome Collection,
(Rambach 2011: 149)

Resim 6: Oniks kameo, 15.yy, 21x16mm, Özel koleksiyon, Londra/Onyx
21x16mm, 15th century, Private
London (Rambach 2011: 150)

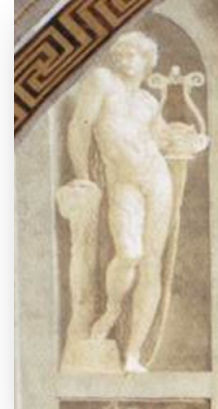
Resim 7: Sandro Botticelli, Genç Kadın Portresi, 1480-85, Ahşap üzerine tempera 82.54 cm, Stadelsches Kunstinstitut Frankfurt/ Sandro Botticelli, Portrait of a Young Woman, 1480-85, tempera on wood, 82.54 cm, Stadelsches Kunstinstitut Frankfurt (URL-5)

Resim 8: Sandro Botticelli, Genç Kadın Portresi (detay)/ Sandro Botticelli, Portrait of a Young Woman (detail)

Resim 9: Raffaello, Atina Okulu, fresk, Stanza della Segnatura, Vatikan, 1509/ Raphael, School of Athens, fresco, 1509 (Paolucci 2011: 40).

Resim 10: Raffaello, Atina Okulu (detay)/ Raphael, School of Athens (detail)

Resim 11: Dioscourides?, Oğlak üzerinde Augustus Caesar, Augustus dönemi, kırmızı akik kameo, Alnwick Kalesi, Northampton/ Dioscourides, Augustus Caesar Riding a Capricorn, Augustan Age, Sardonyx cameo, Alnwick Castle, Northampton (Sutherland 2013: 14)

Resim 12: Enea Vico, Oğlak, kırmızı akik kameo gravürü/Enea Vico, capricorn engraving after antique cameo (Perry 1993:277)

Resim 13: Federico Zuccari, Palazzo Grimani alçı süslemeleri/ Federico Zuccari, Palazzo Grimani stucco (Perry 1993: 277).

Resim 14: Nereid ve Triton,
Antik kameo, Paris,
Bibliothèque Nationale/Nereid and Triton,
Antique cameo, Paris, Bibliothèque Nationale
(Perry 1993: 278)

Resim 15: Enea Vico, Nereid ve
Triton, antik kameodan üretilmiş gravür/
Enea Vico, Nereid and Triton, engraving
after antique cameo (Perry 1993: 277)

Resim 16: Federico Zuccari, Nereid ve Tritonlar, Palazzo Grimani alçı süslemeleri/ Federico
Zuccari, Nereid and Tritons, Palazzo Grimani stucco (Perry 1993: 276).

Resim 17: Michelangelo, Sistine Şapeli tavanı, Âdem'in Yaratılışı (detay) 1511/Michelangelo, Sistine Chapel ceiling, Creation of Adam (detail),1511 (Cecilia 2015: 66).